

АУТЗБУРЗЬКЕ СПОВІДАННЯ: МІЖ РЕФОРМОЮ І ТРАДИЦІЄЮ

Якщо ви почали відвідувати літургію в громаді Євангелічно-Лютеранської Церкви або зацікавились лютеранським віровченням та релігійною практикою, то вам неодмінно потрібно звернутись до Аутзбурзього Сповідання — це засадничий віросповідний документ Лютеранської Церкви, що має величезний історичний вплив на формування лютеранської ідентичності. Бути лютеранином означає бути християнином Аутзбурзього Сповідання.

Цей документ став основою для наступних віросповідних документів, що в 1580 році ввійшли до Книги Злагоди — зібрання символічних книг Євангелічно-Лютеранської Церкви в німецьких землях. Останній з документів Книги Злагоди — Формула Злагоди проголошує Аутзбурзьке Сповідання першою символічною книгою, яку має визнавати ортодоксальний лютеранин.

Перед вами невеликі нотатки про цей документ Церкви.

25 червня глобальна лютеранська спільнота, зокрема Лютеранські Церкви в Україні відзначають День Аутзбурзього Сповідання. У цей день 1530 року в місті Аугсбург (Баварія, Німеччина) імператору Священної Римської імперії Карлу V було вручено це Сповідання від імені євангелічних християн його імперії, зокрема духовенства, князів, дворянства та інших верств населення, що підтримали Мартіна Лютера та його реформу Західної Церкви.

Саме текст документу був написаний Філіпом Меланхтоном¹ — «правою рукою Лютера», що відзначився як реформатор, «який вмів проголошувати Євангеліє з любов'ю». Якщо Лютер був запальний і місцями суворий, то Меланхтон є його протилежністю. Сам Лютер визнавав, чи то як позитив, чи то як негатив, що не зміг написати євангелічне визнання віри так, як це зробив Меланхтон. В цьому сенсі Лютер був радикальним, а Меланхтон традиціоналістом: «Він не вважав, що має право навчати про те, що не має підтримки в свідченнях давньої Церкви» — зауважує лютеранський історик теології Хегглунд². Імператор Карл V отримав латинський текст. А саксонський канцлер Христіан Баєр перед народом зачитав німецьку версію. Між ними є певні відмінності, німецька версія місцями є ширшою та стилістично гострішою.

Саме Сповідання складається з 28 артикулів або статей: 21 артикул — це проголошення євангелічної та вселенської віри, як її сповідували прихильники Реформації, в них ранні протестанти визнавали вчення про Святу Трійцю та Ісуса Христа в душі Нікейсько-Константинопольського символу віри, а також вчення про виправдання вірою, єдину Святу Церкву і Христові Таїнства та ін.; 7 наступних статей стосуються виправлення середньовічних зловживань та помилок Західної Церкви, як вважали реформатори, тут піднімалися питання здійснення Таїнства Святого Причастя, єпископського уряду в Церкві, чернечих обітниць та ін.

Аутзбурзьке Сповідання й по сьогодні залишається основним документом віри Євангелічно-Лютеранських Церков світу. Статут Єпископату нашої Церкви проголошує:

«НЄЛЦУ визнає Святе Письмо Старого та Нового Заповітів як єдине джерело і тверду безпомилкову норму церковного вчення та християнської поведінки, а також вважає Апостольський, Нікео-Константинопольський та Афанасіївський

¹Про нього в Україні видано дві книги: Хайнц Шайбле. *Філіпп Меланхтон — реформатор и гуманист.*, пер. с нем. Анны Брискиной-Мюллер., К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2018. 520.; Петро Котляров. *Філіп Меланхтон. Фенікс Реформації.* — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2020. 328 с. (друга книга видана за допомоги Союзу Мартіна Лютера в Елангені, ФРН, та нашій Церкві в особі Єпископа Павла Шварца)

² Бенг Хегглунд. *История теологии*, пер. с швед. В. Володин (СПб: Светоч, 2001), 214.

Символи Віри стародавньої Церкви, як і Символ Віри Лютеранської Церкви, особливо в справжньому Аугсбурзькому сповіданні і Малому Катехизисі доктора Мартіна Лютера, найбільш яскравим і чистим вираженням Слова Господнього»

Пreamбула, Статут Релігійної організації «Церковне Управління (Єпископат) Німецької Євангелічно-Лютеранської Церкви України», Нова редакція; Київ, 2021 рік

А Конституція Всесвітньої Лютеранської Федерації, до якої належить наша Церква визнає:

«Всесвітня Лютеранська Федерація сповідує Святе Письмо Старого і Нового Завітів єдиним джерелом і нормою доктрини, життя і служіння. Вона бачить у трьох Вселенських символах віри та у віросповіданнях Лютеранської Церкви, особливо в незмінному Аугсбурзькому віросповіданні та Малому Катехизисі Мартіна Лютера, чистий виклад[*a pure exposition*]Слова Божого»

Constitution of The Luthetan World Federation, II. Doctrinal Basis

Про Аугсбурзьке Сповідання можна говорити й писати дуже багато. Водночас варто особливо підкреслити, що воно перебуває між реформою і традицією — інакше кажучи, постає як їхній синтез. Воно є, як визнає швейцарсько-американський реформатський історик Філіп Шафф «найбільш процерковний, найбільш католицький, найбільш консервативний з протестантських віросповідань»³. Польські лютеранські дослідники Лукаш Баранський та Єжи Сойка у I томі своєї праці *Реформація* пишуть: «Сьогодні ми досить багато знаємо про дипломатичну гру, що оберталася навколо Аугсбурзького Сповідання віри. Нам знайомі критичні оцінки, можливо, надмірно миролюбної позиції Меланхтона... Тим не менш, оцінюючи зміст Аугсбурзького Сповідання віри, не можна обмежуватися цими двома факторами та вважати, що елементи продовження церковного вчення, що містяться в ньому, є лише жертвами на вівтарі дипломатії або результатом надмірного прагнення Філіпа Меланхтона до церковної єдності будь-якою ціною. Вони також є наслідком переконання Реформації як продовження Церкви, існування якої на землі гарантується Ісусом Христом, що діє в ній через свого Духа»⁴.

У чому ж полягає цей синтез реформи і традиції? Нижче я виділю лише три аспекти, хоча насправді їх можна назвати значно більше.

1. Проголошення вірності вселенській та ортодоксальній вірі та Євангелію про спасіння

Аугсбурзьке Сповідання розпочинається не з артикулу про Святе Письмо, як інші протестантські віросповідання, як то Бельгійське чи Друге Гельветичне, що постають в XVIст. Перша стаття проголошує вірність Нікейсько-Константинопольському Символу віри, ортодоксальному вченню про Святу Трійцю, а в наступних артикулах, зокрема III визнає халкідонське визначення одної особи та двох природ Ісуса Христа та вірність Апостольському Символу віри. Текст Сповідання насичений посиланням на отців Церкви, рішення Соборів та

³ Филипп Шафф. *История Христианской Церкви. Том VII. Современное христианство. Реформация в Германии*, пер. с англ. Рыбакова О. А., 2-е изд.,(СПб: Библия для всех, 2018), 426.

⁴ Łukasz Barański, Jerzy Sojka. *Reformacja.Tom 1. Historia i teologia luteranckiej odnowy Kościoła w Niemczech w XVI wieku*, cz. 1(Bielsko-Biała: Augustana, 2016), 176.

канонічні правила не менше ніж на Святе Письмо. А коли мова заходить про виправдання вірою, то Сповідання твердо стоїть на тому, що спасіння не від діл, а лише від віри, а добрі діла є плодами правдивої віри (артикули IV-VI).

2. Визнання авторитету Традиції та першості Святого Письма

Перша частина Сповідання завершується словами: «Haec fere summa est doctrinae apud nos, in qua cerni potest nihil inesse, quod discrepet a Scripturis, vel ab Ecclesia Catholica, vel ab Ecclesia Romana, quatenus ex scriptoribus nobis nota est», що українською так: «Це майже весь підсумок вчення серед нас, у якому можна побачити, що немає нічого такого, що відрізнялося б від Письма, або від Вселенської Церкви, або від Римської Церкви...». Це те, що відрізняло реформаторів від Риму — Святе Письмо є першим з усіх духовних авторитетів, але Традиція Церкви не є занедбаною, а використовується як духовний авторитет для церковного вчення та життя (див.: фактично — все Сповідання). До цієї Традиції входять твори отців Церкви, рішення Соборів, канони та звичаї, зокрема свята і духовні практики. Головне, зазначає Сповідання, аби це все служило для доброго порядку та не проголошувалось умовами спасіння (артикул XV)

3. Віра в єдину Святу Церкву та визнання канонічного порядку

Аугзбурзьке Сповідання також проголошує, що Церква є спільнотою християн, що об'єднані проповіддю Святого Євангелія та здійсненням Святих Таїнств, і що ніхто в Церкві не має права проповідувати Боже Слово чи здійснювати Христові Таїнства без законного покликання на це служіння. Сповідання визнає як церковний порядок і навіть єпископську владу, до поки та служить в межах Божественного права та Божого Слова (артикули V—XIV, XXVIII). Ранні протестанти не вважали, що Церква Христова зникла і її потрібно відродити, але вона перебуває до Другого пришествя Христового згідно Його обітниці. Тому вони не створюють Церкву заново, а лише очищують її вчення та життя.

Аугзбурзьке Сповідання пройшло шлях від конфесійного маніфесту, що презентував доктрину Церкви Реформації, до єкуменічного документу, який сьогодні є в основі лютерансько-католицького діалогу, зокрема в межах створення та підписання *Спільної декларації про виправдання вірою*⁵ між Римо-Католицькою Церквою та Всесвітньою Лютеранською Федерацією, яку минулого року в українському перекладі видала наша Церква.

Закликаю наших парафіян не зупинятись лише на Малому катехізисі д-ра Мартіна Лютера, що вивчається в межах катехизації перед обрядом конфірмації, але читати Аугзбурзьке Сповідання для зміцнення своєї віри та поглиблення знання своєї Церкви, її богослов'я, устрою і традиції.

Федюк Владислав

магістр релігієзнавства,

секретар громади Св. Мартіна Турського в Києві

⁵Див.: *Спільна декларація про виправдання вірою*, пер. з нім. Дмитра Цоліна, (Київ: Дух і Літера, 2025).